

DVIESE VIRŠ MIESTO

Senis Šenderovičius žvelgė žemyn į Vilnių. Raudonos namų kepurės buvo ypač gražios, apibarstytos sniegeliu jos spindėjo apšviestos tekančios gruodžio saulės. Senis mėgo šią vietą, Šv. Jonų varpinę, nes nuo čia galėjo apžvelgti beveik visą savo meilės ir nevilties miestą. Per šimtą gyvenimo metų Šenderovičius tapo šio miesto dalimi, gerąja dvasia, siela. Jis pažinojo kiekvieną grindinio akmenį, kiekvieną skersgatvį, skersvėjį, kiekvieną rūšį ir kaminą.

Bet dabar seniui buvo baisu. Jis jautė artėjant katastrofą. Juodi šešėliai ėmė šmirinėti siauromis senamiesčio gatvelėmis, keldami sumaištį ir baimę. Lėtai, bet nenumaldomai kaip tolimi audros debesys artėjo nelaimė. Miestas pritilo, susigūžė ir laukė, kas bus toliau.

Skylėtus senio kailinukus košė vėjas, bet jis to nejautė. Ilgi žili plaukai, barzda ir ūsai buvo apšerkšniję, gauruoti antakiai dengė giliai akiduobėse įsodintas akis. Priešausrio šviesoje pats senis atrodė tarsi nuaustas iš šalto oro ir šerkšno, patekėjus saulei dingiantis, kaip dingsta blogas sapnas.

Šenderovičius įdėmiai žvelgė žemyn į miestą. Jis laukė, kol pasirodys tas.

Kaip ir kiekvieną rytą, tas atsirado ant namo stogo tarsi iš niekur ir atsėdo ant kraigo sukryžiuavęs kojas. Jis buvo nuogas. Kūnas blizgėjo tekančios saulės šviesoje. Aplinkui nuo šalčio poškėjo tvoros, bet tam buvo nė motais. Jis atsuko veidą į saulę ir sustingo. Iš tolo priminė keistą skulptūrą, nežinia kieno įnoriu užkeltą ant stogo.

Saulė pakilo dar truputį aukščiau, ir skulptūros galva sušvito auksine šviesa.

Senis vis dar nesuprato, kas tai – angelas ar demonas. Tačiau šiandien buvo pasiruošęs itin gerai – pasiėmė karinį binoklį, kurį nusipirko iš visiškai girto lenkų karininko. Senis niekada nieko nevodavo – viską pirkdavo. Dar vaikystėje motina jam paaiškino, kad vogti negerai, todėl jis už viską sąžiningai sumokėdavo sidabrinį pinigėlį. Pinigėlių jis turėjo apščiai – pilną skrynią. Ją irgi sąžiningai nusipirko iš numirėlio, rasto apleistame rūsyje. Numirėlis jau buvo visai sutrūnijęs, todėl senis jam sumokėjo tiek, kiek ir priklausio numirėliui: dvi vaškinės žvakės ir Marijos paveiksluką. Jis manė, kad sandoris yra sąžiningas. Numirėlis manė taip pat.

Senis pakėlė binoklį prie akių ir pažvelgė žemyn. Jis nelabai mokėjo juo naudotis, todėl kurį laiką klaidžiojo po stogus skaičiuodamas balandžius ir suskilusias čerpes, kol pagaliau įžiūrėjo basas sukryžiuotas kojas. Pakėlė binoklį kiek aukščiau ir sustingo.

Ant stogo sėdinčio žmogaus kūnas buvo išmargintas ornamentais. Susipynę egzotiniai paukščiai, žvėrys iššieptais nasrais, dygliuotos žuvys dengė raumeningą, tarsi iš virvių susuktą kūną.

Senis pakėlė binoklį dar aukščiau ir suprato, iš kur sklinda ta keista auksinė šviesa. Žmogaus galvą dengė trumpi auksiniai plaukai, o smakrą – ruda barzdelė. Nors dar prieš savaitę – Šenderovičius galėjo prisiekti – sėdinčiojo galva buvo visiškai plika.

Staiga nuogas žmogus ant stogo atsisuko ir pažvelgė tiesiai į Šenderovičių. Net ne į akis, o tiesiai į sielą – į pačius tolimiausius jos užkampius, kuriuose, kaip nereikalingi daiktai sandėliuke, mėtėsi seniai pamiršti prisiminimai, norai ir svajonės. Į tą atokiausią kertelę, kur tūnojo baimė. Seniui širdis suspurdėjo kaip pabaidytas miesto balandis, binoklis iškrito iš rankų.

– Namo, namo, į saugius ir jaukius požemius, dingti, išnykti, pasislėpti, – murmėjo jis, varpinės laiptais ropšdamasis žemyn.

Dar ilgai jį lydėjo skvarbus ir veriamas keistojo žmogaus žvilgsnis, bet senis skubėjo tolyn nė neatsisukdamas. Jis perdavė žinią. Nuo šiol miestu tegul rūpinasi tas. Tai angelas, be jokių abejonių angelas. Miestu jis pasirūpins tinkamai.

Pagaliau seniui buvo ramu.

YPATINGOJI MADAM BONOS FOTOATELJĖ

Policijos prefektas Jurekas Borovskis lėtai spūdino Pilies gatve lydidas dviejų dragūnų, priskirtų policijai į pagalbą. Jis net neėmė valdiškos brikelės, per tokį šaltį ėjo pėsčias, kad tik atitolintų nemalonių susitikimų. Tarnyba Vilniuje šaltą gruodį prasidėjo nekaip. Jis nė už ką nenorėjo eiti į tą prakeiktą namą.

Visas Vilnius senai šnibždėjosi apie raganą. Netgi trumpam iš Krokuvos atvažiavusi prefekto žmona madam Borovska per tas kebias dienas jau spėjo išūžti vyrui ausis apie ypatingą būrėją ir spiritualistę. „Tu, Jurekai, būtinai turi pas ją nueiti. Mes pakviesti Kalėdoms pas ponią Ciechanovą. Ir ką tu papasakosi apie savo tarnybą *Wilno*? Nieko? Taigi! Nueik, susipažink, išklausinėk. Žinai gi, dabar Krokuvoje labai madingi spiritualistiniai seansai, mesmerizacija ir

taro kortos!“ „Gerai, mieloji, aš pasistengsiu“, – meluodavo Jurekas. Jis paniškai bijojo visokių burtų, burtininkų ir dvasių. Ir netgi paprastų numirėlių. Tačiau vis dėlto prispyrė rimti tarnybos reikalai.

Vaikystėje Jurekas tarnavo klapčiuku Veličkose, netoli Krokuvos, ir kartą, prisigėręs bažnytinio vyno, užmigo ant senų sutanų. Atsibudo vidury nakties... Geriau jau būtų neatsibudęs. Žvilgt į altorių, o ten karstas stovi. Žvakės po truputį geso... Visą valandą jis daužė kumščiais į bažnyčios duris ir rėkė, šaukėsi pagalbos, tačiau kas tau išgirs tokį metą? Ryto vaikas, žinoma, sulaukė, bet sutriko skrandis. Daktaras pasakė: isteriškos žarnos, derėtų tausoti nervus ir sveikai maitintis.

Sliūkindamas gatve pas tą būrėją Jurekas jautė, kad jo žarnos tuoj tuoj sukels isteriją. Jis taip nenorėjo eiti. Troško namo į Krokuvą, pas mylimą žmoną ponią Borovską su jos naminiais barščiais ir kotletais, atgal į ramų sustyguotą gyvenimą, pas penkias dievinamas dukreles. Jis nemėgo šito miesto su siauromis apšnerkštomis gatvelėmis, su amžinu žydų kipišu ir rusėnų erzeliu.

„Ir prireikė gi tam Pilsudskui imperijos *od morza do morza*“*, – liūdnai galvojo Borovskis. Bet paskyrimas yra paskyrimas, ir Jurekui teko keliauti į Vilnių, į naują tarnybos vietą. Nes tai buvo jo karjeros viršūnė. Sykiu atkakusi ponia Borovska pasisukiojo čia savaite, pareiškė, kad tokiaame chamskame mieste neliks, ir apsisukusi išdulkėjo atgal į Krokuvą. Aplankydamas Jureką geriausiu atveju kartą per du mėnesius. Dabar kaip tik ir buvo tas retas atvejis, kai geroji žmonelė laukė jo valdiškame bute su sriuba ir Krokuvos dešrelėmis. Tačiau prefektą tai menkai guodė. Nuo žydiškų karčiamų maisto Jureko žarnos kėlė isteriją kiekvieną dieną, ir jis, nors tebuvo trisdešimt penkerių, tapo panašus į seną nuširusį dizenterijos kamuojamą Vilniaus šiukšlynų katiną.

Dragūnų lydymas prefektas įveikė Didžiąją gatvę ir įsuko į Etmonų. Priėjęs Zalkindo namą, kumščiu pabeldė į gražius medinius metalu kaustytus vartus.

---

* Nuo jūros iki jūros (lenk.).

Vartai girgždėdami prasivėrė.

– Tamsta pas ką? – paklausė senas kiemsargis su barzda iki juosmens ir stora drobine prijuoste.

– Pas madam Boną.

– Ji dabar užsiėmusi, geriau netrukdykit.

– Valstybinis reikalas! – nutaisęs reikšmingą miną išrėžė prefektas, bet įspūdžio kiemsargiui tai nepadarė.

– Valstybinis tai valstybinis, eikit, jei norit, bet jeigu pani Bona priburs tamstai kiaulės kanopas ir šnipą, aš nekaltas! – kiemsargis griausmingai nusikvatojo. – O jūs, berneliai, kur braunatės? – su laikė jis abu dragūnus, kurie žvangindami pentiniais jau pėdino paskui viršininką. – Jums su visom šoblėm ir pentiniais jau tikrai nedera ten lįsti! – kiemsargis Timofejus plačia krūtine užstojo kelią.

Dragūnai – vienas senas, kitas jaunas – nužvelgė galingą jo stotą, paskui sužiuro į savo viršininką.

Tas tik gūžtelėjo pečiais.

– Kurva! – nuspjovė senasis dragūnas ir išsitraukęs iš kišenės maišelį su tabaku ėmė neskubėdamas kimšti pypkutę.

Prefektas Jurekas Borovskis perėjo erdvų kiemą, kurio pakraščiuose pūpsėjo nukasto sniego bokštai, palypėjo per du laiptelius ir žengė į koridorių. Minutę patrypciojęs pasibeldė į masyvias dvi vėres duris.

Durys tyliai girgždėdamos prasivėrė. Nustebęs prefektas smuko vidun, žengė kelis žingsnius ir sustingo ant slenksčio.

Kambarys buvo didelis, su balta kokline krosnimi, šalia jos gulėjo krūvelė malkų. Viename kambario šone stovėjo ažuolinis sekreteras, nukrautas šūsnimis popierių ir kažkokiais rakandais, netoli jo ant stumdomosios spintelės kėpsojo didžiulis dumplinis fotoaparatas. Ant medžių apkaltų sienų kreivai šleivai kabojo įvairių dydžių rėmai – tušti ir su nuotraukomis, į sieną atremtos stovėjo kelios širmos su palmėmis ir jūra, ant pakabų kabojo prabangūs pūstarankoviai viduramžių drabužiai ir kažkoks didelis daiktas ant ratukų, uždengtas siuvinėta staltiese. Prie lango, viename iš dviejų odinių krėslų, sėdėjo gražutė jauna mergina su puošnia juoda suknele ir balta nėrinių apykaklaite. Juodi šilkiniai plaukai bangomis

krito mergaitė ant pečių, raudonos lūpos buvo sudėtos bučiniui, akys valiūkiškai žibėjo ir žvelgė tiesiai į apstulbusį prefektą.

Mergina išties būtų buvusi nuostabi, jei ne kaklas, peiliu perrėžtas nuo ausies iki ausies. Baisi žaizda, pakraščiais aplipusi tamsiu sukrešėjusiu krauju, buvo negrabiai susiūta storu purvinu siūlu.

Prefektui Borovskiu pakirto kojas. O čia, lyg tyčia, merginos žandikaulis klapit ir atvipo, iš burnos išdribo didžiulis pajuodęs liežuvis.

Jurekui išrasojo kakta, aptemo akyse. Jis pajuto, kad tuoj tuoj sustos širdis ir vietoj jos darbo ims išeinamosios angos raukai, kuriuos daktaras Krokuvoje moksliskai vadino sfinkteriais.

Staiga į kambarį įbėgo nedidukė senučiukė. Ant galvos užsidėjusi turbaną iš spalvotų skudurų, palaidinė irgi buvo marga, pasiūta iš įvairiaspalvių skutelių, o sijonų net keli, vienas ant kito. Avėjo veltinukais, išsiuvinėtais gėlėmis ir paukščiais. Senutės veidas raukšlėjosi kaip keptas obuolys, o siaurose rytietiskai įkypose akyse šokinėjo valiūkiškos ugnelės.

– Ir kas čia gąsdina mūsų svečią? – suulbėjo ji. – Elze, mieloji, tu juk gera mergaitė, o rodai dėdei liežuvį! – senikė mikliai sukio liežuvį merginai į burną. Tada pasisuko į perbalusį prefektą: – Nepykit ant mano numirėlės, ponuli. Gyva būdama ji buvo kvailutė! – moteris apsidairė, lyg ko ieškodama. – Tuoj mes viską sutvarkysim, – sumurmėjo, prilėkė prie sekretero ir čiupo popierinį pakelį.

Prefektas spėjo perskaityti užrašą: „Patentuota žilka. Libermanas ir sūnūs. Išlaikys net 10 kilogramų žuvį“. Kas išlaikys tą žuvį – Libermanas, sūnūs ar valas, buvo neaišku, bet senutei tai nerūpėjo. Ji vikriai atkirpo gabalą valo, atkurnėjo prie merginos ir įgudusiais judesiais parišo žandikaulį. Tačiau žandikaulis vis tiek klaptelėjo žemyn, ir patentuotas valas įsirėžė merginai į skruostus.

– Ir ką man su tavim daryti, nelaimėle? – sudejavo senikė. – Kaip aš tavo tokią tėveliams parodysiu?

– O jūs jos pačios rankytę po smakru pakiškite, paremkite smakriuką, – pagaliau atgavo amą Borovskis. – Atrodys susimąščiusi, tarsi ko lauktų.

Senutė iš padilbų dėbtelėjo į Jureką, bet patarimo paklausė. Paskui pirštais patempė merginos lūpas į viršų, ant kaklo užmetė kailinę apykaklę, kad nebūtų matyti žaizdos, ant galvos uždėjo elegantišką kepuraitę ir prismeigė segtukais.

– O jūs, jaunuoli, turite gabumų, – nusišypsojo Jurekui, parodydama trumpus stiprius dantis. – Gal norite pas mane fotografinėje padirbėti? Kam jums ta prefektūra? Iš policininko atlyginimo penkių dukrų neišlaikysi.

„Iš kur jūs žinote? – jau žiojosi klausti nustebęs Jurekas, bet tik žagtelėjo, gurktelėjo ir užsičiaupė. – Ragana, tikra ragana“, – šmėstelėjo galvoje. Keistoji senutė jau laikė jį už rankos. Mažais, bet tvirtais pirštais suėmusi prefektą už riešo, ėmė čiuopti pulsą visai kaip ir daktaras Krokuvoje, tik ne vienu pirštu, o iškart trimis.

– Na, jūs, jaunuoli, gerokai nusivaręs! Pilve vėjas, galvoj ugnis. Ir žmona turbūt skundžiasi? Sėskitės, – senikė lengvai stumtelėjo prefektą delnu į krūtinę.

Borovskis tik sumosikavo rankomis ir neišlaikęs pusiausvyros sudribo į laisvą fotelį šalia negyvėlės.

Senikė priklausė prie jo ir, murmeldama „tuoj mes tave, balandėli, pagydysim“, mikliai iki kelių atraitojo kelnių klešnes. Pasiraususi tarp begalinių sijono klosčių, ištraukė drožinėtą vėžlio kiauto futliarą. Atidarė jį, ir prefektas pamatė sidabrinės adatas. Iš kitos klostės ji ištraukė buteliuką su drumzlinu skysčiu. Atkimšo flakoną, ir kambaryje pasklido salsvas duonos ir alkoholio kvapas.

– Spiritas? – nedrąsiai pasiteiravo Jurekas.

– Koks spiritas? Samagonas! Žemaitiškas! Pažįstamas diplomatas iš Plungės kontrabanda atveža.

Senutė suvilgė skysčiu vatos gabalėlį, keliose vietose patepė Jurekui baltas beplaukes blauzdas ir mikliai susmaigstė sidabrinės adatas. Jurekas vos tvardėsi nenusikeikęs, nes kiekvienas dūris tvilkė kaip elektra, nusirisdavo koja aukštyn iki pat slapčiausios vietelės po vilnoniais apatiniais ir kupranugario vilnos pantalonais.

– Dar į rankytes adatėlių reikia, kad pilvo neskaudėtų, ir į pakaušį – nuo kvailių minčių, – patenkinta murmėjo senikė.